

1.3. Публічний фінансовий контроль та аудит (загальні положення)

Поняття публічного фінансового контролю. Суб'єкти та об'єкти публічного фінансового контролю. Види публічного фінансового контролю. Форми та методи публічного фінансового контролю. Основні завдання публічного фінансового контролю. Lima Declaration of Guidelines on Auditing Precepts: термінологічні проблеми з перекладом Лімської декларації. Парламентський контроль у сфері публічних фінансів в Україні.

Публічний фінансовий контроль – це регламентована правовими нормами цілеспрямована діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, міжнародних організацій, інших суб'єктів з перевірки своєчасності і точності надходження коштів до банків, до бюджетів та інших публічних фондів коштів, правильності й ефективності використання коштів і матеріальних ресурсів бюджетних організацій, публічних установ тощо.

Об'єкт публічного фінансового контролю – фінансова діяльність підприємницьких структур, бюджетних установ і організацій, фінансово-кредитних установ тощо.

Предмет публічного фінансового контролю – це інформація, документи, що містять результати діяльності вказаних суб'єктів.

Суб'єкти (органи) фінансового контролю – це носії контрольних функцій стосовно об'єкта контролю чи підконтрольного суб'єкта.

Суб'єкти (органи) управління публічними фінансами – це носії контрольних, регулівних, правозастосовних, охоронних та інших функцій у сфері публічних фінансів. Поділяються на органи загальної та спеціальної компетенції.

Фінансовий контроль у сфері публічних фінансів – це:

✓ державний фінансовий контроль, який здійснюють органи Держаудитслужби, уповноважені Кабінетом Міністрів України органи (урядовий контроль);

✓ державний зовнішній фінансовий контроль (аудит, державний / публічний аудит, аудит публічного сектору), який здійснює Рахункова палата від імені Верховної Ради України (парламентський контроль);

✓ державний внутрішній фінансовий контроль, зокрема внутрішній контроль та внутрішній аудит, який забезпечується відповідно розпорядниками бюджетних коштів та підрозділом внутрішнього аудиту в бюджетній установі.

Тривалий час у вітчизняній фінансово-правовій науці оперували терміном «державний фінансовий контроль». Згодом почали з'являтися наукові праці, де обґрунтовується доцільність використання терміна «публічний фінансовий контроль». Власне цей термін відповідає сучасним реформам як відповідної доктрини, так і законодавства.

Опрацюйте наукові праці професора Л.А. Савченко (Ваолевської), присвячені питанням фінансово-контрольного права.

Водночас є приклади, коли в перекладах термін «публічний» замінюється на «державний». Так, термін «Public Internal Financial Control» (PIFC) було запроваджено Європейською комісією з метою створити структуровану модель для надання допомоги національним урядам у реорганізації їхнього внутрішнього контролю і, зокрема, для підвищення рівня управління публічними фінансами відповідно до міжнародних стандартів і передовою практикою ЄС. PIFC отримав широку підтримку та використовується в багатьох країнах навіть за межами ЄС. У 2007 р. з ініціативи Європейської комісії було видано фундаментальну працю Роберта де Конінга «PIFC (Public Internal Financial Control)», яку перекладено, зокрема, румунською («Controlul financiar Public Intern») і сербською (Javna interna financijska kontrola). В останньому перекладі сталася підміна термінів: публічний – на державний.

Проаналізуйте співвідношення понять: контроль, державний / публічний контроль, парламентський контроль, державний фінансовий контроль, державний зовнішній фінансовий контроль/аудит, публічний аудит, парламентський фінансовий контроль (парламентський контроль у сфері публічних фінансів).

Види публічного фінансового контролю:

за часом проведення:

✓ *попередній (первинний)* – здійснюється на етапі складання, розгляду та прийняття рішень з фінансових питань;

✓ *поточний* – здійснюється безпосередньо під час фінансово-господарських операцій з метою раціонального використання фінансових ресурсів;

✓ *наступний*;

контроль залежно від планування контрольних заходів:

✓ *плановий* (планові перевірки податкової, планові заходи контролюючих органів, зокрема, Рахункової палати, органів Державної податкової служби, органів Держаудитслужби);

✓ *позаплановий* (позапланові перевірки податкової та Держаудитслужби);

залежно від характеру відносин і суб'єктів контролю:

✓ *внутрішній* – самоконтроль, який здійснюється органами, підприємствами, установами як за власною фінансовою діяльністю, так і за фінансовою діяльністю підрозділів, що входять до їх складу (наприклад, внутрішній аудит);

Проаналізуйте Методичні рекомендації з організації внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів у своїх закладах та у підвідомчих бюджетних установах, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 14.09.2012 р. № 995.

✓ *зовнішній* – здійснюється суб'єктами, уповноваженими на проведення компетентних дій із перевірки стану дотримання фінансової дисципліни учасниками фінансових відносин (публічний фінансовий контроль);

за формами проведення контролю:

✓ *ініціативний* – здійснюється на підставі рішень суб'єктів господарювання як власними силами, так і за участі сторонніх організацій (аудиторських), з метою перевірки дотримання суб'єктами господарювання фінансової дисципліни й оптимізації руху фінансових потоків, економії ресурсів, мінімізації оподаткування тощо;

✓ *обов'язковий* – здійснюється переважно за участю органів державної чи місцевої влади, хоча інколи можлива участь недержавних фінансових контролерів. Підставою для його проведення є рішення компетентних державних органів для з'ясування дотримання законності, встановлення істини під час судового слідства тощо;

Проаналізуйте Закон «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 р., а також норми банківського законодавства на предмет обов'язкового та ініціативного аудиту.

залежно від місця здійснення:

✓ *контроль на місцях* (виїзні перевірки, інспекційні перевірки, ревізії);

✓ *дистанційний* (невиїзні перевірки, безвиїзний нагляд), наприклад, камеральна податкова перевірка здійснюється на підставі податкової звітності;

Знайдіть у законодавстві України положення щодо конкретних видів публічного фінансового контролю, проаналізуйте їх.

за напрямом публічної фінансової політики:

- ✓ *бюджетний;*
- ✓ *податковий;*
- ✓ *валютний нагляд;*
- ✓ *банківський;*
- ✓ *митний;*
- ✓ *фінансовий моніторинг;*
- ✓ *тощо.*

Знайдіть у законодавстві України приклади щодо конкретних видів публічного фінансового контролю, використовуючи критерій «за сферою (напрямом) публічної фінансової діяльності чи за об'єктом фінансового контролю», та проаналізуйте їх.

Форми та методи публічного фінансового контролю – конкретні способи (прийоми), що застосовуються при здійсненні контрольних функцій уповноваженими на те органами (їдеться,

зокрема, про перевірки, ревізії, обстеження, огляд, нагляд, спостереження, інвентаризація, аудит).

Проаналізуйте положення вітчизняного законодавства щодо форм і методів публічного фінансового контролю: Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» від 26.01.1993 р.; Закон України «Про Рахункову палату» від 02.07.2015 р.; Закон України «Про валюту і валютні операції» від 21.06.2018 р.; Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 р.; БК України; МК України; ПК України (ст. 75–86); ГК України (ст. 363); банківські закони (про НБУ, про банки і банківську діяльність); підзаконні акти (положення, інструкції, які деталізують вказані закони); Порядок проведення Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами державного фінансового аудиту діяльності суб'єктів господарювання, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 27.03.2019 р. № 252.

Зверніть увагу: є аудити Рахункової палати, Державної аудиторської служби України, аудиторських фірм, аудиторів; є аудит фінансів, фінансовий аудит діяльності. Розмежуйте їх з огляду на положення ст. 363 ГК України.

Подивіться фільм «Аудитор», 2016 р. та зверніть увагу на роботу головного героя за фахом аудитора.

Основні завдання публічного фінансового контролю:

- 1) підтримка фінансової дисципліни в державі;
- 2) перевірка виконання фінансових зобов'язань перед державою всіма суб'єктами фінансових правовідносин;
- 3) перевірка правильності використання підприємствами, установами та організаціями публічних матеріальних ресурсів, які є в їхньому розпорядженні;
- 4) перевірка дотримання правил здійснення фінансових операцій, розрахунків і збереження коштів підприємствами, організаціями та установами;
- 5) попередження та усунення виявлених порушень фінансової дисципліни;
- 6) застосування заходів примусу за вчинення фінансових правопорушень;

7) виявлення внутрішніх резервів виробництва.

У деяких державах часто під публічним фінансовим контролем розуміють публічний аудит. Термінологічні питання пов'язані, зокрема, із перекладом деяких документів. Наприклад, щодо принципів публічного фінансового контролю, то в підручниках із фінансового права найчастіше згадується Lima Declaration of Guidelines on Auditing Precepts під назвою «Лімська декларація керівних принципів контролю», яка прийнята IX конгресом Міжнародної організації вищих контрольних органів у 1977 р. (INTOSAI), де закріплено, зокрема, такі принципи: 1) визнання та законодавче закріплення незалежності вищих органів фінансового контролю як невід'ємного атрибуту демократії та обов'язкового елемента управління фінансовими ресурсами; 2) визначення необхідності здійснення попереднього контролю та контролю за фактичними результатами; 3) наявність внутрішнього та зовнішнього контролю як обов'язкової умови існування публічного фінансового контролю; 4) гласність і відкритість органів контролю з обов'язковою вимогою дотримання комерційної чи іншої таємниці, що захищається законом.

Варто наголосити на тому, що: по-перше, у Декларації прямо не закріплені вказані принципи, вони виводяться з окремих статей і положень цього документа; по-друге, вказані принципи є не принципами контролю в чистому вигляді, а засадами організації та діяльності вищого контрольного органу (навіть не всіх контрольних органів, а лише найвищого – Рахункової палати чи її аналогу). Утім, не слід ототожнювати контроль із організацією та діяльністю конкретного органу, помилково зводити до єдиного переліку відповідні засади. Також зупинимось на особливостях перекладу.

Існують такі варіанти назв вказаної Декларації:

✓ англійською мовою – the Lima Declaration of Guidelines on Auditing Precepts (у дослівному перекладі українською – *Лімська декларація рекомендацій щодо правил аудиту*);

✓ на урядовому порталі (<https://regulation.gov.ua>) «Платформа ефективного регулювання» (за підтримки Міністерства економіки України) – *Лімська декларація керівних принципів контролю*

(викладена рос. мовою) <https://regulation.gov.ua/documents/id209768/tasks>. До речі, тривалий час на офіційному сайті Верховної Ради України розміщувалась Лімська декларація керівних принципів контролю (рос. мовою), але з 2022 р. посилання на цей документ є неактивним;

✓ *Лімська декларація керівних принципів аудиту* (викладена рос. мовою) – на офіційному сайті INTOSAI (<https://www.intosai.org/ru/dokumenty/svobodnyi-dostup>);

✓ *Лімська декларація керівних принципів аудиту державних фінансів* – згадується у Висновках щодо проектів Законів, розміщених на офіційному сайті Верховної Ради України (див.: Висновок щодо проекту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо окремих питань державного фінансового контролю в Україні (реєстр. від 04.02.2021 р. № 5022, Кабінет Міністрів України).

Стосовно публічного фінансового контролю та аудиту публічних фінансів:

✓ у міжнародній практиці аудит охоплює ту сферу, яка в Україні у контексті державного фінансового контролю ідентифікується як через поняття «контроль» («державний фінансовий контроль»), так і через поняття «аудит» («державний фінансовий аудит») одночасно;

✓ замість терміна «державний контроль» (англ. state control) використовується термін «публічний контроль» (англ. public control чи public-sector audit);

✓ у міжнародній практиці поняття «аудит у публічному секторі/публічний аудит» («audit in public sector/ public audit»), «аудит публічних коштів» («audit of public funds»), «аудит публічних фінансів» («audit of public finance») використовуються як синоніми.

Термін «audit» («auditing» як процес проведення аудиту, і який перекладається також як «аудит») – основний термін Лімської декларації та Мексиканської декларації, що використовується в різних контекстах і співвідноситься з такими поняттями, як:

✓ публічний сектор (public sector);

✓ публічний фінансовий менеджмент (public financial management);

- ✓ публічні фінанси (public finance);
- ✓ публічні фонди / кошти (public funds);
- ✓ органи публічної влади (public authorities, public administration, public body) або у значенні «органи державної виконавчої влади та їх похідні» (government auditing).

У нормах Закону України «Про Рахункову палату» дещо змішано використовується термін «аудит». Так, у ст. 4 «Заходи державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту)» зовнішній фінансовий контроль ототожнюється з аудитом. У ст. 42 «Внутрішній аудит Рахункової палати» вже немає ототожнення аудиту із внутрішнім контролем, йдеться лише про внутрішній аудит. У Лімській декларації згадуються «internal audit and external audit».

Некоректність перекладу з англійської мови базових термінів стандартів INTOSAI, а саме понять «аудит» і «контроль» – проблеми та наслідки:

- ✓ проблема адаптації українського законодавства з питань державного фінансового контролю до законодавства ЄС;

- ✓ встановлення єдиного підходу до тлумачення юридичних і державно-управлінських термінів, що містяться в *Acquis communautaire*. З 1998 р. Україна – постійний член Міжнародної організації вищих органів аудиту (INTOSAI), тому зобов'язана притримуватися вимог декларацій INTOSAI та інших документів, які розроблені цією організацією;

- ✓ у липні 2014 р. на Міністерство юстиції України були покладені обов'язки здійснювати переклад актів *Acquis communautaire* українською, проте до цього часу це завдання за напрямом «Фінансовий контроль» не виконано (за невеликими винятками у сфері внутрішнього державного контролю).

Носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування (ст. 5 Конституції). Саме народ має змогу здійснювати контроль не так за публічними фінансами (хоча може йтися і про існування громадського контролю, завдяки існуванню відкритих даних у сфері публічних коштів), як через обрані ним органи влади.

Зокрема – через народних депутатів України, і це буде парламентський фінансовий контроль (парламентський контроль у сфері публічних фінансів).

Парламентський фінансовий контроль (парламентський контроль у сфері публічних фінансів) є видом публічного фінансового контролю, що забезпечує реалізацію незалежного державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту) у сфері публічних фінансів за допомогою, спеціально створеного парламентом країни незалежного контролюючого органу (Рахункова палата), який функціонує на засадах законності, незалежності, об'єктивності, безсторонності, гласності та неупередженості.

Окрім Конституції України та Закону України «Про Рахункову палату», питання парламентського фінансового контролю регулюються також Регламентом Верховної Ради України, який затверджено Законом України від 10.02.2010 р. (ст. 161) та Законом України «Про комітети Верховної Ради України».

Профільним комітетом, який займається питаннями бюджетної політики є Комітет Верховної Ради України з питань бюджету, до предмету відання якого також належить:

- ✓ державна бюджетна політика й міжбюджетні відносини;
- ✓ державний бюджет України (включно з питаннями доходів, видатків бюджету, контролю за виконанням бюджету);
- ✓ бюджетний процес;
- ✓ діяльність державних фінансових органів та ін.

Відповідно до ст. 11 Закону України «Про комітети Верховної Ради України», що має назву «Функції комітетів Верховної Ради України», **комітети Верховної Ради України здійснюють такі функції:**

- 1) *законопроектна;*
- 2) *організаційна;*
- 3) *контрольна* (полягає, зокрема, у: контролі за виконанням Державного бюджету України в частині, що віднесена до предметів їх відання, для забезпечення доцільності, економності та ефективності використання державних коштів у порядку,

встановленому законом – ст. 14 Закону; взаємодії з Рахунковою палатою).

За ст. 27 цього самого Закону (назва статті «Контрольна діяльність комітетів у бюджетному процесі») **комітети у бюджетному процесі:**

1) мають право на внесення пропозицій щодо бюджетної політики з урахуванням Бюджетної декларації;

2) попередньо розглядають проект закону про Державний бюджет України на відповідний бюджетний період та не пізніше 1 жовтня року, що передує плановому, подають свої пропозиції щодо цього законопроекту до профільного комітету;

3) мають право на виступ свого представника в обговоренні питання при розгляді проекту закону про Державний бюджет України в першому читанні;

4) попередньо розглядають питання про виконання Державного бюджету України (включаючи висновки і пропозиції Рахункової палати щодо результатів контролю за дотриманням бюджетного законодавства) у частині, що віднесена до компетенції комітетів.

Тобто контрольна функція полягає лише у контролі за виконанням бюджету та взаємодії з Рахунковою палатою, а контрольна діяльність здійснюється на різних стадіях бюджетного процесу. Розгляд проекту бюджету – це радше не контрольна діяльність, це – законотворчість та прояв законопроектної функції.

Визначте співвідношення контрольної функції та контрольної діяльності комітетів Верховної Ради України.

Також слід звернути увагу на Стратегію розвитку Рахункової палати на 2019–2024 роки, яку затверджено рішенням Рахункової палати від 29.07.2019 р. № 18-1, та в якій з-поміж іншого зачіпаються питання незалежного зовнішнього фінансового контролю (аудиту). Нагадаємо, що у Лімській декларації 1977 р. йдеться про external audit. Отже, мета незалежного зовнішнього фінансового контролю (аудиту) – посилення ролі та підвищення ефективності зовнішнього

фінансового контролю відповідно до стандартів INTOSAI... Необхідною умовою для розвитку Рахункової палати як сучасного вищого органу аудиту, є імплементація міжнародних стандартів, що вимагає системного удосконалення законодавства, поліпшення взаємодії Рахункової палати із заінтересованими сторонами. Проведення аудитів відповідно до міжнародних стандартів потребує значних ресурсів. Необхідно переглянути наявні показники ефективності та результативності функціонування Рахункової палати. Система обліку рекомендацій Рахункової палати та моніторингу їх дотримання також повинна суттєво змінитися. Необхідно забезпечити достатній рівень охоплення аудитом найважливіших сфер діяльності держави, шляхом проведення ризик-орієнтованої оцінки у сфері управління публічними коштами та державним майном. Слід запровадити чіткі критерії планування аудитів для забезпечення впевненості громадян, суб'єктів господарювання та заінтересованих органів державної влади в тому, що затверджені бюджетні програми спрямовано на досягнення визначених цілей, кошти використано законно, результативно та економно.

Не плутайте *орган державного фінансового контролю в Україні* (ним, відповідно до Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» від 26.01.1993 р., є Державна аудиторська служба України – центральний орган виконавчої влади, уповноважений Кабінетом Міністрів України на реалізацію державної політики у сфері державного фінансового контролю) та *Вищий орган аудиту* (Supreme Audit Institution), яким є Рахункова палата (візія та місія Рахункової палати, як вищого органу аудиту в країні, та її стратегічні цілі й пріоритети визначені в Стратегії розвитку Рахункової палати на 2019–2024 роки, яку затверджено рішенням Рахункової палати від 29.07.2019 р. № 18-1; це також узгоджується із документами INTOSAI).

Ознайомтесь із науковими працями:

- Олексій У.О. Фінансово-правовий аспект парламентського контролю за публічними фінансами: дис. ... докт. філософії за спеціальністю 081 «Право». Одеса, 2020. 223 с.
- Базика С.К. Механізми парламентського контролю у сфері публічних фінансів в Україні: дис. ... канд. наук з держ. управління за спеціальністю 25.00.02. Хмельницький, 2019. 241 с.

1.4. Фінансово-правова відповідальність

Поняття фінансово-правової відповідальності. Мета та правові засади фінансово-правової діяльності. Підстави фінансово-правової діяльності та фінансове правопорушення. Заходи фінансово-правової відповідальності. Види фінансово-правової відповідальності.

Система суспільних відносин, урегульованих нормами фінансового права потребує особливого правового захисту, засобів забезпечення законності, серед яких центральне місце посідає інститут фінансово-правової відповідальності. Юридична відповідальність суб'єктів фінансово-правових відносин пов'язана із застосуванням заходів державного примусу за порушення заборон, обмежень, невиконання обов'язків (повноважень), в тому числі в сфері обліку та додержання фінансової дисципліни, що закріплені у фінансовому законодавстві.

Традиційно до видів юридичної відповідальності відносять: кримінальну, адміністративну, цивільно-правову та дисциплінарну. У ст. 92 Конституції України закріплено, що законами України визначаються: засади цивільно-правової відповідальності; діяння, які є злочинами, адміністративними або дисциплінарними правопорушеннями, та відповідальність за них. Водночас, із розвитком фінансового законодавства в Україні виник та на сьогодні чітко сформувався інститут фінансово-правової відповідальності, яка законодавчо відмежована від інших видів юридичної відповідальності.

Фінансово-правова відповідальність є не окремим видом юридичної відповідальності, а є сукупністю різних видів інституційної фінансово-правової відповідальності (бюджетної, фінансової (за порушення норм податкового права), валютної, банківської тощо). У науці фінансового права є обґрунтувати існування фінансово-правової відповідальності як самостійного виду юридичної відповідальності (див. наукові праці А.Й. Іванського).

Конституційний Суд України в Рішенні від 30.05.2001 р. № 7-рп/2001 у справі № 1-22/20017 (справа про відповідальність

юридичних осіб) відзначив, що «положення пункту 22 частини першої статті 92 Конституції України треба розуміти так, що ним безпосередньо не встановлюються види юридичної відповідальності. За цим положенням виключно законами України визначаються засади цивільно-правової відповідальності, а також діяння, що є злочинами, адміністративними або дисциплінарними правопорушеннями як підстави кримінальної, адміністративної, дисциплінарної відповідальності, та відповідальність за такі діяння. Зазначені питання не можуть бути предметом регулювання підзаконними нормативно-правовими актами». У цьому Рішенні згадуються такі окремі види правової відповідальності, як: банківська; валютна, податкова. З прийняттям БК України вперше було закріплено заходи впливу за бюджетні правопорушення, у результаті чого виділяють також бюджетно-правову відповідальність, правові засади якої закріплені в главі 18 БК України.

У ст. 111 ПК України закріплено, що за порушення законів з питань оподаткування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, застосовуються такі види юридичної відповідальності: фінансова; адміністративна; кримінальна. Фінансова відповідальність за порушення законів з питань оподаткування та іншого законодавства встановлюється та застосовується згідно з ПК України та іншими законами. Тобто, фінансова відповідальність чітко відмежована від інших видів юридичної відповідальності.

Поняття «фінансова відповідальність» та «фінансово-правова відповідальність» не є тотожними. Так, фінансова відповідальність, наступає за порушення податкового законодавства та інших законів, контроль за додержанням яких покладено на контролюючі органи (податкові та митні органи), і є лише одним з видів фінансово-правової відповідальності поряд з валютною, банківською, бюджетною тощо.

Фінансова відповідальність, що встановлюється згідно з ПК України, застосовується у вигляді штрафних (фінансових) санкцій (штрафів) (п. 111.2. ст. 111 ПК України). Штрафи є заходами фінансової відповідальності карального характеру. У

разі порушення граничних строків сплати платниками податків грошових зобов'язань, до сум таких зобов'язань починає нараховуватися пеня відповідно до положень глави 12 ПК України. Пеня є заходом фінансово-правової відповідальності, що має правовідновлювальний (компенсативний) характер, який однак до заходів фінансової відповідальності в ст. 111 ПК України не віднесено.

Заходи фінансово-правової відповідальності реалізуються в особливій сфері – суспільних відносинах, що охоплюються предметом регулювання фінансового права. Саме вказівка на них міститься у санкціях фінансово-правових норм.

Фінансово-правова відповідальність – це комплекс передбачених законами і застосовуваних органами державної влади та іншими уповноваженими суб'єктами заходів примусового обмеження або позбавлення суб'єкта фінансового правопорення певних благ, що накладаються у формі заходів фінансово-правової відповідальності (штраф, пеня, зменшення бюджетних асигнувань, повернення коштів до відповідного бюджету тощо) у спеціальному процесуальному порядку, встановленому актами фінансового законодавства (фінансово-юрисдикційному процесі).

Фінансово-юрисдикційний процес – урегульована фінансово-правовими нормами діяльність суб'єктів публічної фінансової діяльності, а також суду, спрямована на вирішення фінансово-правових спорів та притягнення до фінансово-правової відповідальності, застосування інших заходів примусу, передбачених нормами фінансового права, в тому числі заходів припинення фінансових правопорушень чи заходів забезпечення притягнення до фінансово-правової відповідальності певного виду.

Ознайомтесь із монографією: Касьяненко Л.М. Фінансово-правовий процес: монографія. Ірпінь: Нац. ун-т ДПС України, 2010. 506 с.

Особливістю фінансово-правової відповідальності є те, що притягнення до неї за загальним правило відбувається в досудовому порядку за результатами проведення перевірок

(ревізій) суб'єктами публічного фінансового контролю в межах закріплених за ними повноважень. Однак оскарження рішень з накладення заходів фінансово-правової відповідальності, а також рішень щодо застосування заходів, що передують їм (заходів попередження, припинення і забезпечення) відбувається в порядку адміністративного та судового оскарження.

Фінансово-правова відповідальність тісно пов'язана з такими видами юридичної відповідальності, як адміністративна, кримінальна, цивільна, дисциплінарна. Зокрема, у ст. 121 БК України закріплено, що порушення бюджетного законодавства, вчинене розпорядником чи одержувачем бюджетних коштів, може бути підставою для притягнення до відповідальності згідно із законами України його керівника чи інших відповідальних посадових осіб, залежно від характеру вчинених ними діянь. Посадові особи, з вини яких допущено порушення бюджетного законодавства, несуть цивільну, дисциплінарну, адміністративну або кримінальну відповідальність згідно із законом.

Мета фінансово-правової відповідальності:

✓ охоронна, в результаті досягнення якої за можливості усувається виявлене порушення, суспільство позбавляється від небажаних ситуацій, пов'язаних із порушенням публічних фінансових інтересів;

✓ стимулювальна, спрямована на заохочення правомірної поведінки суб'єктів фінансових правовідносин.

Мета фінансово-правової відповідальності реалізується в її функціях: регулятивній, превентивній, каральній, виховній та правовідновлювальній.

Правові засади фінансово-правової відповідальності:

✓ загальні принципи: законності, верховенства права, невідворотності, справедливості, рівності всіх перед законом, гуманізму тощо;

✓ міжгалузеві принципи: індивідуалізації, відповідальності лише за вчинення винного діяння, обґрунтованості, однократності покарання, своєчасності та інші.

Розгляньте теорії відповідальності без вини.

Ознайомтесь із монографію: Музика-Стефанчук О.А., Федоров М.О. Проблеми вини у фінансовому праві України: монографія. Кам'янець-Подільський: Друкарня Рута, 2015. 243 с.

Принципи фінансово-правової відповідальності суб'єктів фінансових правовідносин є галузевими, такими, що виражають призначення, сутність охоронних фінансово-правових відносин і особливості застосування заходів юридичної відповідальності до суб'єктів фінансово-правових відносин. Зважаючи на відсутність єдиної фінансово-правової відповідальності, слід розглядати їх як єдність окремих груп інституційних (підгалузевих) принципів: принципів фінансової (у сфері оподаткування), бюджетно-правової, валютно-правової, банківсько-правової відповідальності тощо.

Підстави фінансово-правової відповідальності:

- ✓ фактичні – фінансові правопорушення;
- ✓ правові (нормативні) – санкції фінансово-правових норм, в яких закріплено негативні наслідки, що настають за вчинення фінансового правопорушення. Санкція фінансово-правової норми, може містити не лише вказівку на заходи фінансово-правової відповідальності, що накладаються на суб'єктів фінансово-правових відносин у випадку вчинення фінансового правопорушення, а й містить відсилки до норм кримінально-правового, адміністративно-правового характеру тощо.

Ознайомтесь із монографію: Іванський А.Й. Фінансово-правові санкції: монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 500 с.

Фінансове правопорушення – це суспільно шкідливе (небезпечне) протиправне (таке, що порушує положення фінансового законодавства), винне діяння (дія або бездіяльність) деліктоздатного суб'єкта фінансових правовідносин, за вчинення якого настає фінансово-правова відповідальність відповідного виду.

Види фінансових правопорушень: податкові правопорушення; банківські правопорушення; валютні